

წელიწადი მესამე

წელიწადი-მესამე

სამეურნეო ჟურნალი

გოსავალი

მანქანისთვის 14.

№ 18.

შინაარსი:

გ. რცხილაძე.....	ღარგინის თეორია.....	3
მლ. ალ. ჯალიაშვილი.....	მეფუტკრის კალენდარი.....	6
„მოსავ.“ წარმომადგენელი.	ვერძის ბაზარი.....	12

საყურადღებო ცნობები:

დამწვარის წამალი.....	16
მუწუკის გამოსარწყავი წამალი.....	—
კოდოს ნაკბენის წამლობა.....	—
ფუტკრის ან კელას ნაკბენის წამლობა.....	—
მეჭეჭის წამლობა.....	—
შეცდომის გასწორება.....	16

სამეურნეო ჟურნალი

მოსავალი

(იბეჭდება ორ კვირაში ერთხელ)

წასუფლ წელს ჟურნალში დაიბეჭდა წერილები შემდეგი შინაგნებისა:—ასოშვილი ვ., ანაზღეული, ასალაია ი., ბერეკაშვილი კ., გულბათიშვილი ვ., გვარამაძე კ., გორთაშვილი ვ., გლილაშვილი ს., ვაჭრიშვილი ვ., თაქთაქიშვილი გ., თოიძე გ., იოსელიანი ე., კანელიძე ს., კარბელაშვილი ელ., კარაღელი ვ., მანაბელი ა., მდივანი დ., მჭედლიშვილი ვ., ნანუცარიშვილი გ., ონიკოვი კ., როლოვი ა., რცხილაძე ვ., რცხილაძე ს.ტ. ვ., რცხილაძე ს.ტ. ვ., ფურცელაძე ი., ფალაგანიშვილი დ., ქუთათელაძე ი., ქათამაძე მ., ქარცივაძე ვ., უიფიანი პ., ჩივაძე გ., ცხადაძე გ., ხუნდაძე ს., შაფლიაძე პ., ჯანაშვილი მ., ჯიქია ლ., კახელი მევინაძე, სემიონოვი ექიმი.

რედაქცია მოელის თანამშრომლობას სხვებიდანაც.

თანამშრომელთა სამუშაოდებოდ.

ჟურნალის შემოსავლიდან გაისტუმრება ხარჯი სტამბისა და კანცელარიისა, დანარჩენი (თუ რამე დარჩა) წლის დამლევს დაურიგდებათ თანამშრომლებს პროპორციულად მათი ნაშრომისა.

დასაბეჭდად მიღებული წერილები შეიძლება რედაქციამ შეასწოროს და შეამოკლოს. წერილები და კორექსონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, არც შეინახებიან დასაბრუნებლად.

რედაქცია მზით არის აღმოუჩინოს „მოსავლის“ მკითხველებს ყოველ გვარი შუამავლობა სამეურნეო იარაღებისა და მაშინების და აგრედვე ყველა სამეურნეო ნაწარმოების შექმნა-გასაღებაში.

განცხადებები დაიბეჭდება მხოლოდ უკანასკნელ გვერდზე. ჩვეულებრივი სტრიქონი (ვენჭრი ან აკადემიური ასოთი) განცხადებისა ღირს **ორი შაური**.

წლიური აბონემენტებისათვის განცხადების ფასი რედაქციასთან **შეთანხმებით**. განცხადების ფასი წინდაწინვე უნდა იყოს წარმოდგენილი.

რედაქცია ჟურნალის ხელისმომწერლებს წლის დამლევს **გაუგზავნის უფასოდ დამატება-ბროშურას** მეურნეობის რომელიმე დარგის შესახებ.

ჟურნალი წელიწადში ღირს 3 მანეთი.

რედაქციის ადრესი: Тифлиси, Бярятинская, 5. «**МОСАВАЛИ**».

რედაქტორ-გამომცემელი **З. ი. რცხილაძე**

ღარვინის თეორია

ღარვინის თეორია უმთავრესად მდგომარეობს შემდეგში:

ორგანიზმები ერთიდაიგივე აგებულებისანი არა რჩებიან მუდამ, არამედ იცვლებიან. ამის გამო ერთიდაიმავე შთამომავლობის წარმომადგენელი არ წააგვანან ერთმანეთს ყველაფერში, არამედ ყოველს მათგანს თავისი ინდივიდუალური (პირადი) განსხვავება აქვს, რომელიც გადადის შემდეგ შთამომავლობაში.

ორგანიზმთა განსხვავება სწარმოებს ყველა მხრივ და არა ერთი რომელიმე განსაზღვრული მიმართულებით. ინდივიდუალური განსხვავებანი შემდეგ ჩამომავლობებში შეიძლება თანდათან შეგროვდნენ, შეერთდნენ და წარმოსდგეს ახალი ფორმა. ამ შეგროვება-შეერთებაში ყველაზე მეტად მოქმედობს შერჩევა ანუ არჩევანი (Celection).

ესეთი შეგროვება-შეერთება ინდივიდუალური თვისებებისა ძალიან კარგადა სჩანს შინაური საქონლის და ფრინველების ახალი ჯიშების შემუშავებაში.

როცა მაგალითად გვინდა გავზარდოთ ცხოველი გძელ-ბალნიანი ან წვრილ-ბეწვიანი, ძვალ-მსხვილი ან დიდლესიანი და სხ., ახლად დაბადებულ თაობიდან ვარჩევთ იმ წარმომადგენლებს, რომელთაც ჩვენთვის სასურველი ნიშნები ცოტათი მაინც მეტად ეტყობათ, ვიდრე სხვებს, და ვზრდით ამ წარმომადგენლებს ცალკე.

ამ წარმომადგენლებიდან განსხვავება იგი გარდაეცემა მათ შთამომავლო-

ბას, სადაც ზოგს მეტად დაემჩნევა, ზოგს ნაკლებად. ამ თაობიდანაც ავარჩევთ იმათ, რომელთაც ზემოხსენებული განსხვავება მეტად ეტყობათ და ვავზრდით ცალკე. ბოლოს და ბოლოს მოუნდება ანუ შემუშავდება ამ გზით ისეთი ჯიში, როგორც ჩვენა გვსურდა.

როგორ ზალე შეიძლება ასეთი შერჩევით კაცმა მიადწიოს თავის განზრახვას, ამისი მაგალითი თითონ ღარვინს მოჰყავს: დაპირდნენ ქრთამს ვინც ესპანელ ქათმებიდან გაზრდიდა ისეთ მამალს, რომელსაც ბიბილო მალლა აშვერილი ექნებოდა და არა ძირს დაშვერული, და ხუთის წლის განმავლობაში წესიერის შერჩევით ესეთი მამლები დაზარდესო.

არჩევანით გამოწვეული ორგანიზმის ახალი თვისება შეიძლება ზომითაც დიდად განსხვავდებოდეს.

იაპონელებმა, მაგალითად, შერჩევით ისეთი მამლები დაზარდეს ქათმისა, რომელთაც ბოლოები 6 ფუტი (2 არშ. 9 1/7 ვერშ.), ესე იგი ორ არშინ ნახევარზე მეტი აქვთ სიგძით.

შინაური ცხოველების ხელოვნურად შერჩევა მოქმედობს იმ თავიდანვე, როდესაც ადამიანმა დააშინაურა ეს ცხოველები, ხოლო არჩევანს ადამიანი აკეთებდა და აკეთებს დღესაც ერთი რომელიმე წინადავე შემუშავებული გეგმის თანახმად კი არა, არამედ როდესაც როგორ მოჰხვდება. ამითი უნდა ავხსნათ რომ დღეს თითოეულ გვარის შინაურ ცხოველებში ისეთი დიდი

განსხვავება არ არის, როგორც მოსალოდნელი იყო ამ ხანში.

ესეთ ხელოვნურ შერჩევას უწესრიგო, შემთხვევითი ხასიათი აქვს, **შემთხვევითი** შერჩევაა.

ხელოვნური შერჩევით შინაური ცხოველების და ფრინველების ბევრი სხვადასხვა ჯიშია შემუშავებული.

ზოგი მათგანი ძველის ძველად არიან წარმომდგარნი, ზოგნი კი თუმცა ახლები არიან (მირინოსები, ზოგი ჯიშის ძროხა, ღორი, ცხენი), მაგრამ ისე ძნელად გადაგვარდებიან, როგორადაც პირველნი; საზოგადოდ კი უნდა ვსთქვათ რომ ყოველი ჯიში ხელოვნური შერჩევით მიღებული ისევ ადვილად უბრუნდება თავის პირვანდელ ფორმას, თუ მოხვდა მას და სისხლით შეერია.

რაც შეეხება შინაური ცხოველების ჩამომავლობას გარეულ ცხოველებიდან, უნდა ვსთქვათ რომ ზოგი შინაური ცხოველები ჩამომავლობენ სხვადასხვა გარეული ჯიშებიდან (მაგ. ძაღლები), ზოგნი კი, მიუხედავად დიდძალი განსხვავებისა, მათ შორის ერთიდაიგივე გარეული ჯიშიდან არიან წარმომდგარნი.

საუკეთესო მაგალითს ამისას შინაურ მტრედებზე ვხედავთ. ყველა მტრედები წარმოსდგნენ გარეული ქედნისგან (*Columba livia*), რომელიც სცხოვრობს ევროპაშიაც, აზიაშიაც და ჩრდილოეთ აფრიკაშიაც და დღეს იმდენად განსხვავდება შინაური მტრედისაგან, რომ ვინც მათი ნათესაობა არ იცის, მან უნდა იგინი არამც თუ მარტო გვაროვნობით, არამედ ტომითაც სხვადასხვა ფრინველებს აკუთვნოს.

არსებობს თუ არა ბუნებაში ხელოვნ-

ური არჩევნის მზგავსი რამ მოველენა თვისთავად?

დარვინი ამბობს: არსებობსო.

ცხოველებს, როგორც ვიკით, დიდი უნარი აქვთ გამრავლებისა. ამის გამო მათ შორის გამწვავებული ბრძოლაა არსებობისათვის.

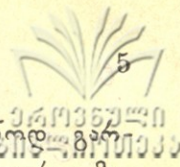
მომეტებული ნაწილი ცხოველებისა ამ ბრძოლაში იხოცება და მცირედი ნაწილია რჩება ცოცხალი.

საარსებო ბრძოლაში გამარჯვებული გამოდის და იძლევა შთამომავლობას ის ორგანიზმო, რომელიც რაიმე განსაკუთრებული თვისებებისა გამო უფრო კარგად შეჰთვისებია ცხოვრების პირობებს. ის ორგანიზმო კი, რომელიც ამ პირობების ასატანად სხვაზე ნაკლებად არის მომზადებული, სხვაზე ჩქარა იღუპება.

ამ სახით მომქმედი განუწყვეტლივად ბუნებრივი არჩევანი აძლებინებს ცხოვრებაში მხოლოდ საუკეთესოდ ვანვითარებულ ორგანიზმებს.

საარსებო ბრძოლაში გამარჯვებას აძლევს ორგანიზმოს ზოგჯერ ისეთი რამ ანატომიური ან ფიზიოლოგიური განსხვავება, რომელიც პირადად მის დღევრძელობისათვის შავნებელია, მაგრამ ჯიშს კი იცავს განადგურებისაგან.

არსებითად ეს ორივე გვარი არჩევანი **ხელოვნურიც** და **ბუნებრივიც**, როგორადაც ფაქტორი, უარყოფითია. თვით არჩევანი არ ჰბადავს არც ერთ განსხვავებას, არამედ უარ ჰყოფს, ანადგურებს ცხოვრებაში ნაკლებად მომზადებულ ორგანიზმებს და მით ხელს უწყობს უკვე არსებულ ცვლილებათა გაძლიერებას და სხვა ახალი ფორმის წარმოდგენას, რომელიც თანდათან შორ-

დება პირველად ყოფილს, საიდანაც იგი მომდინარეობს.

ამ ახალ ფორმების შესადგენად მასალას წარმოადგენენ ის წვრილმანი ინდივიდუალური ცვლილებანი, რომელნიც გამოიწვევიან ორგანიზმობაში სხვადასხვა მოულოდნელი მიზეზებით.

არჩევანი სცვლის ორგანიზმოს ისე რომ გაუადვილდეს მას ცხოვრება არსებულ პირობებში და არა შედგენილობა მისი ანატომიური გართულდეს. ამიტომ თუ ორგანიზმობა სამეფოში სიტყვა პროგრესი ნიშნავს ორგანიზმობისაგან მათ გარეშე არსებულ პირობა-გარემოების უკეთეს შეთვისებას ცხოვრების გასაადვილებლად, მაშინ ყოველი შედეგი არჩევანით გამოწვეული ბუნებაში პროგრესათ უნდა დავსახოთ; და თუ პროგრესი გულისხმობს ორგანიზმოს ფორმისა და შედგენილობის ზედმეტად გართულებას, მაშინ არჩევანის მოქმედების შედეგი მომეტებულ შემთხვევაში პროგრესი იქნება, ხოლო ზოგჯერ კი რეგრესიც. ასე მაგალითად: როცა რომელიმე ორგანიზმო პარაზიტად გარდაიქცევა, იგი განიცდის ისეთ ცვლილებებს, რომელნიც რეგრეს წარმოადგენენ და არა პროგრესს. მეორეს მხრით ზოგი განსაკუთრებული თვისებანი ჩვეულებრივ სასარგებლონი არიან ორგანიზმობათვის, მაგრამ ხან ისეთი პირობები დგება რომ ეს თვისებანი ვნებას აძლევენ ორგანიზმოს და არჩევანი სპობს მათ, ესე იგი სხეულის აგებულება გართულების მაგივრად უფრო მარტივდება.

მაგალითად მწერებს, რომელნიც პატარა კუნძულებზე სცხოვრობენ და ვარშემო დიდი ზღვა უდევთ, ფრთები

შეიძლება მავნებელ ორგანიზმებთან დაექცეთ (ფრთიანი მწერი უფრო მალე გადააქვს ქარს ზღვაში და ღუბავს) და არჩევანის ზედმოქმედებით აღარ დაეზარდოთ. კუნძულზე გერკვალენ ერთ გერმანელ ექსპედიციას აღმოუჩენია ბევრი სხვადასხვა გვარის მწერი (წყვილ ფრთიანებიდან, პეპელებიდან და სხვ.) რომელნიც უფროთონი გამხდარიან და ველარა ფრინავენ სრულებით.

გარდა ამისა, როცა პირობა-გარემოებანი, რომელთაც უკვე შეეთვისნენ ორგანიზმონი, მოულოდნელი რამ მიზეზით იცვლებიან, მაშინ მიხედვით იმისა თუ როგორი ბუნებისა არიან ორგანიზმობი, რა ხასიათისაა თვით ცვლილება, რა ზომით წარმოსდგა იგი, წარმოსდგა ერთბაშად უეცრივ თუ ნელ-ნელა, ყველა ამის მიხედვით შეიძლება მომხდარმა ცვლილებამ სულ სხვა რიგად იმოქმედოს ორგანიზმობის უკვე მოწყობილ ყუდრო ცხოვრებაზე. ერთ შემთხვევაში ცხოველები (ან მცენარენი) ისევ მოახერხებენ ამ ახალ პირობების ხელახლად შეთვისებას, ხოლო თვითონაც შეიცვლებიან ფორმით, შედგენილობით და განაგრძობენ ახალ ცხოვრებას; ზოგ შემთხვევაში კი ეს შეუძლებელი იქნება ან იმიტომ რომ თვით მომხდარი ცვლილება იქნება მათთვის ბუნებრივად შეუთვისებელი, ან და იმიტომ რომ მძიმე-მძიმედ მოქმედი არჩევანი ვერ მოასწრობს ორგანიზმობის შეცვლას ამ ახალ პირობების შესაფერად და ყველანი ამოსწყდებიან.

მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითი.

ვსტკვათ მდინარე წყალმა იწყობლომად დენა მლაშე ტბაში და ტბას სიმლაშე აკლდება თანდათან.

ტბაში მცხოვრები ორგანიზმონი ზოგნი დაიხოცებიან მაშინვე და ზოგნი კი თანდათან შეეჩვევიან სიმლაშის მოკლებას და ბოლოს შეიძლება სრულიად უმარილო მდინარე წყალშიაც შესძლონ ცხოვრება. სხვანაირი შედეგი მოჰყვება ამ მოვლენას, თუ იგი ერთბაშად მოხდა, ერთბაშად გამოსცალდა წყალს მთელი მარილი. წინად, როდესაც ხმელთა შუა ზღვიდან მლაშე წყალი გადმოვარდნილა მაშინდელ პონტიის დიდ ტბაში, რომლიდანაც წარმოსდგა შემდეგ შავი ზღვა, და სადაც წყალს ისეთი სიმლაშე არ ჰქონდა მაშინ, როგორც ზღვაში, პონტიის ტბის მცხოვრებნი სასიკვდილო პირობებში ჩაცვივნილან.

ესეთივე სასიკვდილო მდგომარეობაში შეიძლება ჩაცვივდნენ ის ორგანიზმონი, რომელთაც თავიანთ გამოსაკვებად ერთი რომელიმე სახის ორგანოები აქვთ შემუშავებული, თუ მო-

ულოდნელად სწრაფად შეიცვალნენ რომელიმე ბიოლოგიური პირობები. ბრანდესის სიტყვით სამხრეთ ამერიკაში წინად ყოფილ ეპოქაში სხვათა შორის უცხოვრია ერთ ვეფხვის მაგვარ ცხოველს სახელად *Maichairodus* (მაშეროდუს), რომელიც ნადირობდა ერთ დიდ უშველებელ ცხოველზე სახელად გლიპტოდონი (*Glyptodon*). საარსებო ბრძოლაში არჩევანის საშუალებით მაშეროდუს დაზრდია ისეთი დიდი კბილები, რომ როდესაც გიპტოდონი ამოწყვეტილა, მაშეროდუსიც სასიკვდილო პირობებში ჩავარდნილა და ამოწყვეტილა, რადგან თავისი უზარ-მაზარი კბილებით ვერც ერთი საკმლის ჭამა ვეღარ შესძლებია*), არჩევანს კიდევ ვერ მოუსწვრია ამ ახალ პირობების შესაფერად საჭირო ცვლილებების გაზრდა-განვითარება საკმაო დროის უქონლობისაგამო.

ვ. რცხილაძე

(შემდეგი იქნება)

მეფუტკრის კალენდარი

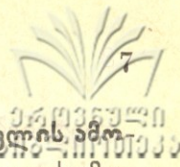
ივნის-ივლისი

ფუტკარი ზაფხულიდანვე შეუდგება ხოლმე თავისი ბინის საზამთროდ შემზადებას: ჰფისავს დინდგელით ყველა ხერცღებს, სადაც კი შეამჩნევს სკაში; აფიწროებს სკის მისაფრენ კარებს და სტოვეებს ღიად მხოლოდ, რამდენიც დასჭირდება ძველი ჰაერის გამოსაცვლელად. ამ შემთხვევაში ფუტკრები ხელმძღვანელობენ თავით ოჯახის სილიერით: რამდენადაც ოჯახი ძლიერია, იმდენად მეტი ჰაერია მათთვის საჭირო, მაშასადამე მისაფრენიც უფრო ფართო მოუწდება.

ყველაზე მეტს მზრუნველობასა და წინდახედულობას ფუტკრები საზამთრო სარჩოს დაბინავებაში იჩენენ: თაფლს სკის თავში და მის აქეთ-იქით გვერდებზე იუნჯებენ, ხოლო შუაგულ ფიჭებს კი ნახევარზე მეტად ცარიელსა სტოვეებზე სამთარში ზედ საცხოვრებლად, ბუდეთ, ვინაიდან ასეთი ფიჭები გაცილებით უფრო თბილია, ვიდრე თაფლიანი სარაჯები.

შემდეგ ამისა ადვილი წარმოსადგენია ბარბაროსობა იმ უგვანო მეფუტკ-

*) ფიქრობენ რომ მაშეროდუსი ჩასცემდა ხოლმე თავის დიდ კბილს თავის მსხვერპლს კისერში და ამონაჩქეფ სისხლსა სვამდა.

რებისა, რომლებიც ფუტკარს შუაგულ ზამთარში აცლიან თავლს და მით უწყალოდ უფუკავენ წვა-დაგვით მოთბუნებულს ბუდეს და საუცხოვოდ განაწილებულს სარჩოს.

თაფლის ამოღება სკებიდან ზაფხულშივე უნდა მოხდეს. ამით ფუტკრებს საკმარისი დრო ეძლევათ, ხელმეორედ მოაწყონ თავიანთი ბუდე ისე, როგორადაც მათი ბუნება მოითხოვს.

მაგრამ არც ნამეტანი ადრე ამოღებაა კარგი: უნდა მოუცადოთ უმთავრესი ლალიანობის შეწყვეტას და თაფლის სრულებით დადუღება-დამწიფებას. პირველის ნიშანი იქნება მამლების სკებიდან დევნა-ჟღერა, ხოლო მეორისა—სანთლის სახურავებით სარაჯების გადაფისვა-დაბეჭდვა. ეს დრო ჩვენში ივნისის უკანასკნელი რიცხვებიდან იწყება და ივლისის პირველ რიცხვებამდე გასტანს ხოლმე დაახლოებით.

თაფლის საქაჯავი ოთახი.—ვიდრე სკებიდან თაფლის ამოღებას შეუდგებოდეთ, საჭიროა ჯერ მომზადდეს ოთახი, სადაც თაფლის გამოქაჯვა გვწადიან, რომ ფუტკარმა ვერ შესძლოს შიგ შესვლა, თორემ ოთახი მთლად ფუტკრებით აგვევსება. ასეთი სიფთხილე საჭიროა ნამეტნავად მაშინ, როდესაც მთლად შეწყვეტილია მინდორში ლალიანობა.

კარგად მოწყობილს საფუტკრეზე თაფლის საქაჯავ ოთახის ფანჯრებს მავთულის მტკიცე ბადეები აქვთ გაკრული, რისგამო თაფლს ფანჯრებ გახსნილს ოთახებში ჰქაჯავენ და ამისათვის იქ ისეთი სულის შემხუთავი სიციხის ბული აღარა ტრიალებს, როგორც ფანჯრებ დახურულს ოთახებში.

ჭურჭელი და იარაღი თაფლის ამოღების დროს საჭირონი.—თაფლის ამო-

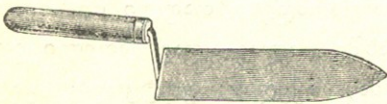
საღებად გადახდილს სკას ჯერ უნდა ოდნავ დაებოლოს, რომ ფუტკარი სკის სართულიდან ბუდეში ჩავიდეს. შემდეგ შეუდგებით ჩარჩოების თითოთითოდ ამოწყობას. თითოეულს ჩარჩოდან ჩოთქით გადავწმენდავთ ამოყოლილს ფუტკრებს და ჩავაწყობთ განსაკუთრებულს ყუთში, რომელსაც სწრაფადვე ვხურავთ სახურავს რომ ფუტკრები ხელახლად არ შეეხვივნენ სარაჯებს. ასეთს ყუთში ექვსი ჩარჩო ჩადის და რომ ახდილს სკასთან დიდი ხნით ცდა არ მოგვიხდეს, უნდა ორი ყუთი ვიქონიოთ: როდესაც ერთს ყუთს ავავსებთ და გავვზავნით საქაჯავს ოთახში დანარჩენ ექვს ჩარჩოსაც მეორე ყუთში მოვათავსებთ და ამავე წესით ახლა სხვა სკაზე გადავალთ.)*

საქაჯავს ოთახში სარაჯების უბრალოდ დაწყობა არ შეიძლება: ბევრი მათგანი სკიდან ამოღების დროს ზიანდება და იმდენი თაფლი იღვრება, რომ ოთახში ალაგ-ალაგ მთელი გუბეები დგება, აქედან ფუტკრებს გადააქვთ აქეთ-იქით ფეხებით და მთელი იატაკი ისვრება თაფლით. საჭიროა ვიქონიოთ სკის სართულების ზომის ორი ყუთი, რომლებსაც ძირები ისე მტკიცედ უნდა ჰქონდეთ გამოკრული, რომ თაფლი არ გაედინოთ. უკეთესია, მათი ძირები თუნუქ გადაკრულები იყვნენ და ცალმხრივ ოდნავ დაქანებული, სადაც

*) აქ ჩვენ ვგულისხმობთ იმ მეფუტკრეთ, რომლებიც არ მთაბარაბენ. ამ დროს იგინი მარტო სართულებიდან იღებენ თაფლს; ბუდიდან-კი, თუ რომელსამე ოჯახს მოეპარებენ სარჩო, აგვისტოში იღებენ, რადგანაც ამ დროს ბარტყი ნაკლებადაა სკაში და გამოქაჯვის დროს მათი დაბადების შიში აღარა აქვთ.

დაეტანება თაფლის სადენი მილი. ეს ყუთები უნდა დაიდგას მაღლობ ადგილზე და მათ ზემოდან მოთავსდნენ ერთიმეორეზე სკის ცარიელი სართულგები, რომლებშიაც ვაწყობთ: ერთში — საფუტკრიდან შემოზიდულს ჩარჩოებს, მეორეში კი — უკვე გამოსაქაჯად დამზადებულებს, ესე იგი სახურავებ გადაჭრილ-გადაფერფლილ სარაჯებს. ძირს შეედგმებათ ჭურჭელი, რომელშიაც იწყებს დენას სარაჯებიდან ყუთებში ნაწვეთი თაფლი. ასეთი ყუთების დაკეთებას ყველა მეფუტკრე თვითონვე ადვილად შესძლებს.

სარაჯების გადასაჭრელი დანები და საფერფლე. — ვიდრე სარაჯებიან ჩარჩოებს საქაჯავში ჩავაწყობდეთ, სახურავები უნდა გადაეჭრათ. ამ საქმისათვის კი საჭიროა ვიქონიოთ: ფოლადის **დანები ბინგამისა ან აბბოტისა** (იხ. სურათი), რომლებიც სახერხო სახმარებელნი არიან მუშაობაში

და **საფერფლე**, ანუ კასრი, რომელშიაც იწურება სარაჯებიდან გადანაჭერი ფერფლი.

დღეს მოპეტებულ ნაწილად თუნუქის საფერფლეებია ხმარებაში, თუმცა იგი შინაურულადაც შეიძლება გაკეთდეს ხისა*). საფერფლე შესდგება ორი ერთი მეორეში მოთავსებულ კასრისაგან. ქვემოთა კასრს, რომელიც გაცი-

ლებით უფრო დაბალია, დატანებული აქვს ზემოთა ძირზე თაფლის სადენი მილი და თვით ძირი ოდნავ დაქანებულია მილისაკენ, რომ თაფლმა კასრიდან მელში თავისუფლად იდინოს. ორი ვერშოკის სიღრმეზე ამ კასრში ჩადგმულია მეორე კასრი, რომელსაც ძირზე მოკალული მავთულის საცერი აქვს გადაკრული, ხოლო თავზე კი ნახევარ ვერშოკიანი ჯოხებით გადახარხარებული ზოლზოლად ჩარჩო. ამ ჯოხებზე ვაყრდნობთ სარაჯებს სახურავების გადაჭრის დროს, რომლებიც (სახურავები) ცვივა კასრში და ცხრილის საშულებით იწურება. როდესაც კასრი აივსება გადანაჭერი ფერფლით, სახელურებით ამოვდგამთ მას ძირითა კარიდან, გადავცლით ფერფლს სხვა ჭურჭელში და იმავე წესით განვაგრძობთ მუშაობას.

გადანაჭერ ფერფლში თაფლი კასრში ჩაწკრეტის შემდეგაც არის ხოლმე. ამისათვის ფერფლი კარგად უნდა გაირეცხოს წყალში და შემდეგ გადიწუროს და გადადნეს სანთლად, ხოლო თაფლწყალი კი, რომელიც დაშაქრულს ჩაიხედ უფრო მოტკბო უნდა იყოს, შეინახება სხვა ჭურჭლების გამონარეცხებთან ერთად ცალკე ჭურჭელში. აქ ეს თაფლწყალი ორი კვირის განმავლობაში (უფრო ადრეც) მაჭარსავით დაიდულებს, რის შემდეგ შეიძლება გამოიხადოს იმისგან სურნელოვანი არაყი. ესეთი არაყი გურიაში სანთლის არაყადაა ცნობილი, რადგან მას წმინდა სანთლის სუნი უდის.

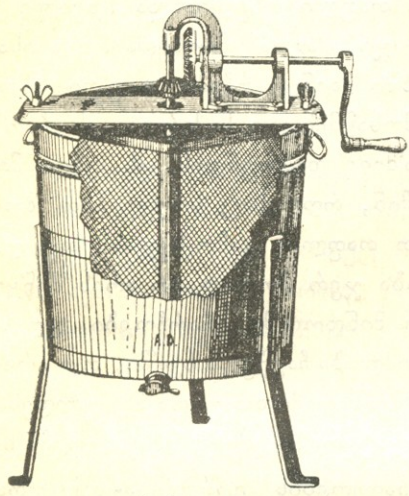
თაფლის საქაჯავი — საფუტკრის უმთავრესი იარაღია. თეთრი, მოკალული თუნუქისაგან არის გაკეთებული და შესდგება სამი უმთავრესი ნაწილი-

*) ჩვენ აქ მხოლოდ შინაურულად გაკეთებულს საფერფლეს ავწერთ. ვისაც სურს თუნუქისა იქონიოს, მას შეუძლიან მთლად გაკეთებული შეიძინოს ტფილისში — **დიუმას** საწყობში.

საგან: ჩანი, ციბრუტი და ჩიხრისი თავის სახელურით.

ციბრუტში თითო მხარეზე თავსდება თითო ჩარჩო ბუღისა ორ-ორი—სართულებისა. ჩარჩოები ჩაიდგმის თავდაყირა და მასთან იმ მოსაზრებით, რომ მათი ძირები როცა ციბრუტი ტრია-

საქაჯავი.

ლებს, წინ გარბოდნენ. ტრიალის დროს თაფლი უუუუნა წვიმასავით დასდის საქაჯავის კედლებს, აქედან ჩადის ძირში და შემდეგ მილის შემწეობით გადმოდის კარზედ. პირველად ჩადგმულს ჩარჩოებს დიდხანს ტრიალი არ არგებს: როდესაც ფიჭების გარეთა გვერდებიდან ნახევრად გამოიღვრება თაფლი, ჩარჩოები უნდა გადმობრუნდეს მეორე მხარეზე, თორემ შიგნითა გვერდი თავის სიმძიმით მიაწევა ფიჭას და გადახეჩავს გარედ. როცა გადმობრუნებულ გვერდებიდან გამოვქაჯავთ თაფლს, კვლავ გადავბრუნებთ ჩარჩოებს და გამოვქაჯავთ იმ ნახევარსაც, რომელიც წელან დაგვრჩა გამოსაქაჯავი.

არც ჩარჩოების სიმძიმე უნდა დაგვრჩეს უუურადლებოთ. საქაჯავში ჩა-

წყობის დროს: — უნდა ვეცადოთ ერთმანეთის მოპირდაპირეთ ერთნაირი სიმძიმის ჩარჩოები მოხვდნენ, თორემ საქაჯავი ტრიალის დროს ქანაობას დაიწყებს.

საქაჯავი, რა თქმა უნდა, მაღლობ ადგილზე უნდა დაიდგას, რომ იმის მილის ქვეშ ჭურჭლის შედგმა შეგვეძლოს. საქაჯავიდან გამონადენ თაფლს ბევრი ფიჭების ანაგლეჯები გამოსდევს და რომ შესანახ თაფლს არ შევწყვეს, საჭიროა თაფლი იწურებოდეს საცერში და მხოლოდ ამსახით ჩადიოდეს ჭურჭელში.

თაფლის ჭურჭელი.

—თაფლის შესანახად იხმარება მსხვილი ჭურჭელიც და წვრილიც. ვინც ერთბაშად ჰყიდის თავის მოსავალს, იმისათვის წვრილი ჭურჭლის ხმარება არაა საჭირო, მხოლოდ ექვს ფუთზე უდიდესი ჭურჭელი კი არ არის სასურველი, რადგან მათი აწევ-დაწევა ერთობ საძნელო ხდება.

ამ ბოლო ხანებში მეფუტკრეებმა შემოიღეს სქელი თუნუქის ჭურჭელი, რომელიც იმიტაა კარგი, რომ აქ არც დაღვრის შიში გაქვს, არც ჭიანჭველების დასევისა, რადგან ხუფები გერმეტიულად ეხურებათ და გადატან-გადმოტანაშიაც სახერხოა. ეს კია, რომ სადაც თაფლმა ძალიან დაშაქრება იცის, იქ ასეთი ჭურჭლიდან თაფლის ამოღება ძნელდება, რადგან ყელი ვიწრო აქვს. ასეთი თვისებისაა ჩვენი თაფლი და ამისათვის ჩვენ ვამჯობინებთ კასრების ხმარებას, რომლებსაც შიგნიდან თეთრი თუნუქი აქვთ ამოკრული*), რომ თაფლმა ვერსად გაჟვენოს. ესეთი ჭურჭელი იმიტაა კიდევ

*) ცინკი არ ივარგებს, რადგანაც ეს ლითონი ამეავებს თაფლს.

კარგი, რომ მის ვაკეთებას თითქმის ყველა მეფუტკრე შესძლებს ადვილობრივ და იაფადაც დაუჯდება.

ჩვეულებრივ ბოქკებში თაფლის შენახვა სახიფათოა, რადგან თაფლი არა შენთავს ბოქკას, როგორადაც წყალი ან ღვინო, და იღვრება კედლებიდან გამოჟვენით.

წვრილ-წვრილად თაფლის გასასყიდად იხმარება სხვადასხვა წონის წვრილივე ქურჭელი, ერთი გირვანქიანიდან დაწყობილი ვიდრე 10—12 გირვანქიანებამდე.

შუშის ქილების გარდა ეხლა ხმარებაში შემოვიდა თეთრი თუნუქის კოლოფები მავთულის სახელურით და ხუფით. თუ ამ ქურჭლის წონას თაფლის წონაზედ მივალთ გაყიდვის დროს, დახარჯული ფული თითქმის სრულეობით ანაზღაურდება. ასი ქილა შუშისა (გირვანქიანი) ღირს 5—6 მანეთი, თუნუქისა კი—თითო სამ გირვანქიანი ქილა ღირს 15კ., ხუთ გირვანქიანი—20კ., 12 გირ.—30.; ასეულობით რო ვიყიდოთ, უფრო იაფი ეღირება.

თაფლის შენახვა.—თაფლს საზოგადოდ სინესტისა ძალიან ეშინიან: ადვილად ითვისებს სინოტიეს, წყლიანდება და ჰკარგავს ღირსებას. ამისათვის თაფლი უნდა ინახებოდეს მშრალს სარდაფში და ამასთანვე ჰაერიც ხშირად უნდა იწმინდებოდეს. ასეთ პირობებში თაფლი ძალიან დიდ ხანსა სძლებს.

თაფლის ქურჭელს ხშირად ჰიანჰველებიც არ აძლევენ. მოსვენებას. მათ მოსაშორებლათ ქურჭლებს გარშემონავთალინი უნდა შემოეყაროს და ჰიანჰველების ხსენება გაქრება სრულეობით. მაგრამ უნდა კი გვახსოვდეს, რომ თაფლი ნავთალის სუნსაც ადვილად ითვისებს,

როდესაც კარდახშული იმყოფება დიდხანს. ეს გარემოება უფრო ბეჯითად გვიმტკიცებს თაფლის საწყობო თახებში ჰაერის ხშირად გაწმენდის საჭიროებას.

გამონაქაჯი ფიჭების მოვლა-პატრონობა.—თუმცა ივნისში სიცხისა გამო თაფლი თხელია და ადვილი გამოსაქაჯი, მაგრამ მიუხედავად ამისა ფიჭებში მაინც რჩება თაფლი რომლის გამოსაწმენდად საჭიროა ეს ჩარჩოები სკაშივე დაბრუნდეს. ეს უნდა მოხდეს მაშინ, როდესაც სრულეობით მოვრჩებით თაფლის გამოქაჯვას. თუ დალიანობა ჯერ მთლად არ არის შეწყვეტილი მინდორში, ჩარჩოები დღისითაც შეიძლება ჩაეწყოს სკაში, თუ არა და ეს საქმე საღამოთი უნდა ასრულდეს, რომ საფუტკრეზე ქურდობა არ გაჩნდეს.

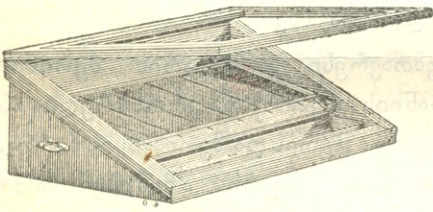
ჩარჩოების დაწმენდა-დასუფთავებას ფუტკრები ორ-სამ დღესაც ადვილად მოასწრობენ, მაგრამ შემოდგომამდე იმათ ისევ სკაშივე ვტოვებთ რომ, ფიჭები ჩრჩილმა არ გაგვიფუტკოს. ფუტკრები საუკეთესო დამცველები არიან ამ საზიზღარ სანთლის მტერისაგან. შემოდგომაზე როდესაც ჩრჩილის შიში აღარ გვექნება, მოვხდით სკებს მშრალი ფიჭებით სავსე სართულებს და მოვათავსებთ მათ ერთი-მეორეზე ცივს საფარში რომ ზამთარში, თუ ვინიცობაა ფიჭებს, ჩრჩილის კვერცხები შეჰყავა, დალაყდნენ ეს კვერცხები და ვეღარ იმოქმედონ.

ზამთრობით თავიც ძალიან ეტანება მშრალს ფიჭებს, ღრღის მათ, აფუჭებს და შიგ ბუდეს იკეთებს. ამისათვის სართულები ისე მჭიდროდ უნდა იყვნენ ერთმანეთზედ დაწყობილნი და თავ-ბოლო გამაგრებულნი, რომ თავ-

მა ვერაგზით ვერ მოახერხოს შიგნით შესვლა.

სანთლის გამოხდა.—საფუტკრეზე სანთელი თანდითანობით გროვდება დაწყებული ადრე გაზაფხულიდან ვიდრე გვიან შემოდგომამდე. ცალკე ცალკე რომ ვაღნოთ სანთელი რამდენსაც ავაგროებთ თითოეულ შემთხვევაში, ამას ერთობ დიდი შრომა და ღრო მოუწდება. რამდენიმე ხნობით ერთად შეგროვილს სანთელსაც შესამჩნევი მარცხი ემართება: უჩნდება ჩრჩილი და ფუქდება. აი ამიტომ, ეს ერთი უხერხულობაც და მეორეც რომ თავიდან ავიცილინოთ, საჭიროა ვიქონიოთ **სანთლის მზეზე სადნობი ყუთი** (იხ. სურათი), რომელსაც ხუფი შუშისა

აქვს, ძირი კი თეთრი თუნუქისა. სანთლის სადნობი მუდამ მზეზედა დგას და ცოტაცოტობით ვყრით შიგ. ანაგროვს ძველს ფიჭებს, რომლებიც მზის სიცხოვლეზე დნებიან; ჟალა ძირზედა რჩება და დამდნარი წმინდა სანთელი კი წვეთ-წვეთად ჩადის თუნუქის პატარა გეჯაში, რომელშიაც ცოტაოდენი წყალიუნ და იდგეს, რომ სანთელი გეჯის კედლებზედ არ მიეკრას.

როდესაც ბევრი გადასადნობი სანთელი მოიყრის თავს, მაგალითად, თაფლის გამოქაჯვის დროს, მაშინ ეს სანთლის სადნობი ველარ გვაკმაყოფი-

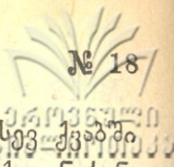
ფილებს. აქ საჭიროა სანთლის უფლება ში გადადნობა-გამოხდა.

ზოგი გადამდნარს ჟალიანს სანთელს პარკებში ჩაასხამს ხოლმე და მერე ტაბიკების ან უბრალო ჯოხების საშუალებით ჰქაჯავენ სანთელს. ასე, ძალიან ბევრი სანთელი მისდევს ჟალას რადგან ბევრიც რომ ვეცადნეთ, იმოდენა ძალას ვერ მივიტანთ ტაბიკებით, რომ სანთელი მთლად გამოიქაჯოს. ამისათვის ეხლა სხვადასხვა იარაღებია გამოგონილი სანთლის გამცსაქაჯი და გადასადნობი.

ჩვენ აქნობამდე ჰახრაკით მოწყობილ საქაჯავსა ვხმარობდით, ეხლა კი წყლის საშუალებით ვხდით სანთელს. ამ გზას ვამჯობინებთ იმიტომ კი არა რომ ვითომ საქაჯავებით ცუდათ იხდებოდეს სანთელი, პირიქით საქაჯავი ძალიან კარგადა ჰქაჯავს სანთელს, არამედ იმიტომ რომ საქაჯავი ხშირად ჰხეთქავს პარკს, რომელშიაც გამოსაქაჯავი სანთელი იხმება, და მუშაობას ართულებს. წყლით გამოხდა კი უფრო ადვილია და სანთელიც არც სულ არ გასდევს ჟალას.

გამოხდიან სანთელს ასე: ჩაყვრით მთელ გამოსახდელ სანთელს პარკში, მოვაკრავთ პირს და ჩავდებთ დიდს ქვაბში, რომელშიაც ჩავასხავთ წყალს იმდენს, რომ პარკი მთლად იმალებოდეს. რომ წყალმა პარკი არ მოიტივტივოს, ზემოდან ქვას დავადებთ.

როდესაც აღუდდება წყალი, ფიჭები დადნება, სანთელი ზემოდამ მოექცევა წყალს, ჟალა კი პარკში დარჩება. ქვაბის გაცივებამდე პარკს ხელი არ უნდა ეხლოს, რომ დამდნარი სანთელი გარედან არ გაეკრას. ქვაბის გაცივების შემდეგ ამოიღება ჯერ კვერეულად გაყი-

ნული სანთელი და შემდეგ თბილი პარკიც.

გამოსახდელი სანთელი ხშირად ვერ ჩადის პარკებში ერთბაშად. მაშინ მთელ სანთელს პირდაპირ წყალში ჩავყრიტ, უპარკოდ. როდესაც ფიჭები გადნება, მთელ ამ სითხეს გადმოვასხამთ პარკში. თუ პარკში ეს სითხე მთლად არ ჩაეტევა, უნდა რამდენსამე ხანს დავიცადო როდ პარკიდან სითხემ იდინოს და ადგილი მიეცეს დანარჩენს სითხესაც. სულ ბოლოს პარკში დარჩება ტლაპოს მზგავსი ჟალა, რომელშიაც, უეჭველია, კიდევ ბევრი სანთელი ერე-

ვა. ამ ჟალას პარკითვე ისევ ქვაბში ჩავდებთ და გამოვცდით იქიდან სანთელს, როგორც პირველ შემთხვევაში ავწერეთ.

გავახსენებთ ახალ მეფუტკრეთ, რომ სანთელი საზოგადოდ სველ საგნებს არ ეკვრება, მშრალს კი ძალზე ეკოწიწება. ამისათვის გადამდნარი სანთელის ყალიბებში ჩასხმის წინ ამ უკანასკნელებს უსათუოდ წყალი უნდა გამოველოს, დასველდნენ თორემ იქიდან სანთლის წამოგდება ვეღარა მოხერხდება, თუ იგი ხელმოვორედ არ გადადნა ან რითიმე არ აპოიმტვრა.

მღ. ალ. ჯგალიაშვილი

ევროპის ბაზარი

მატყლი

მთავარი მატყლის მწარმოებელი ქვეყნები არიან: **ავსტრალია**, **არგენტინა** (სამხრეთ-ამერიკა) და **სამხრეთ-აფრიკა**. ამას ხელს უწყობს ამ ქვეყნების განსაკუთრებული **ჰავა**. ცხვარი მთელი წლის განმავლობაში მინდორში პოულობს საძოვარს. 1903 წელს ავსტრალიაში 74 მილიონი ცხვარი ითვლებოდა. არგენტინაში ითვლებოდა 1907 წ. 20 მილიონი ცხვარი. სამხრეთ-აფრიკაში (კაპლანდ) ითვლებოდა 1909 წ. 10 მილიონი ცხვარი.

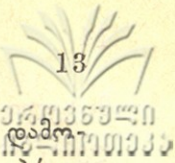
ევროპის ბაზარზე მატყლს სხვადასხვა სახელი აქვს იმისდამხედვით თუ საიდან არის გამოტანილი. **კოლონიის მატყლს** უწოდებენ, რომელიც გამოტანილია ავსტრალიიდან, ახალი ზელანდიიდან და სამხრეთ-აფრიკიდან. **ლაპლატას**, არგენტინადან და ურუგვაიდან (სამხრეთ-ამერიკა) მოტანილს. ამას გარდა ევროპის ბაზარზე მატყლი

მოდის: სპარსეთიდან, რუსეთიდან, ეგვიპტედან, ესპანიიდან, პორტუგალიიდან და სხვ.

უმთავრესი ჯიში არის **მერინოსი** (ისპანიის ცხვარი) და **კროსბრედი** (ინგლისური ცხვრის და მერინოსის ნარევი). მერინოსის ცხვარს აშენებენ მარტო მატყლისთვის და საუკეთესო მატყლსაც იძლევა; კროსბრედი კი მატყლსაც იძლევა და ხორცსაც.

ამას გარდა მატყლი განირჩევა იმისდა მიხედვით თუ როგორ არის ცხვარი გაპარსული. ზოგან ცხვარს გაპარსვამდე აბანებენ, ზოგან კი პირდაპირ გაუბანავად პარსავენ. პირველ შემთხვევაში უწოდებენ **ოფლიან** ანუ **ჭუჭყიან** მატყლს, მეორეში კი **ზურგზე** გაბანილ მატყლს.

გაურეცხელი ანუ ჭუჭყიანი მატყლის წონის **ორი მესამედი** მარტო ჭუჭყისაგან შესდგება, ამიტომ ზემოდ ჩამოთვლილ ქვეყნებში გაპარსულ

მატყლს გარეცხენ ხოლმე, სანამ ბაზარზე გამოიტანენ. ამითი რასაკვირველია გადატანაც ნაკლები ჯდება. ასეთ გარეცხილ მატყლს ბაზარზე ინგლისური სახელწოდება აქვს „Scoured“.

მატყლის მყიდველს და მექარხნეს უპირველესად ყოვლისა აინტერესებს ცნობები, თუ რამდენი ფუთი მატყლი არის გამოტანილი ბაზარზე და რამდენის გამოტანას მოელოან. წარმოება კი დამოკიდებულია ცხვრის ჯანმრთელობაზე ამა თუ იმ ქვეყანაში. ხშირად ცხვარს ავადმყოფობა უჩნდება და ათასობით ხოცავს, რისიც მაგალითები ჩვენ ქვეყანაში ძლიერ ხშირია. ავსტრალიაში გვალვიან წლებში ხანდახან ცხვარი მილიონობით იხოცება.

მატყლის წარმოებაში ფრიად საინტერესო საკითხს წარმოადგენს აგრედვე **ცხვრის გაპარსვა**. ავსტრალიაში პარსვა იწყება საერთოდ ივლისში; არგენტინაში კი სექტემბერში. ხანდახან ხშირი წვიმების გამო პარსვა გვიანდება და მატყლი ძლიერ გრძელი იზრდება და ბარაქიანიც არის.

მატყლის გასაღება დამოკიდებულია საერთო ეკონომიური მდგომარეობაზე, რომელიც ან ამცირებს ან აღიღებს მას. ამას გარდა დიდი გავლენა აქვს ამინდს.

მექარხნეები ყიდულობენ ან თითონ მწარმოებელ ქვეყნებში ან არა და **აუქციონებზე**, რომლებიც ევროპის დიდ ბირჟებზე ხდება დროგამოშვებით. ავსტრალიის მატყლი უმეტესად ლონდონის **აუქციონებზე** იყიდება და კომისიონერების დახმარებით თვით ავსტრალიაშიაც. ფასები გირვანქის კვალობაზე ინიშნება.

ფასი გაურეცხავი მატყლისა დამოკიდებულია იმაზე თუ რამდენი პროცენტია სუფთა მატყლის ძაფი განსაზღვრულ წონაში. წმინდა მატყლის მისაღებად გაურეცხავ მატყლს **ჩეჩავენ**, — გაანთავისუფლებენ მიწისგან, ქონისგან და სხვ. **გაჩეხილ გრძელ მატყლს, ნაკუწ მატყლს და რამოდენიმე პროცენტს ნესტს** ერთად აიღებენ და ამას უწოდებენ **მატყლის სავაჭრო წონას**. მაგალითად თუ 100 გირვანქა გაურეცხავი მატყლიდან 40 გირვანქა სუფთა მატყლს მიიღებენ, იტყვიან 40% სუფთა მატყლიო. მყიდველმა უნდა ივარაუდოს რამდენი % სუფთა მატყლი გამოვა ასი გირვანქა გაურეცხავი მატყლიდან.

ვაჭრობაში მატყლი **დიდი ტომრებით** იყიდება. თითო ასეთი ტომარა იწონის ავსტრალიაში 10 ფუთს. მატყლით ვაჭრობა იწყობა ავსტრალიაში 15 ოქტომბრიდან და გრძელდება 15 თებერვლამდე.

არგენტინაში (ლაპლატა) ვაჭრობა იწყობა ოქტომბერში და თავდება აპრილში. 1/10 მატყლისა გააქვთ ანტვერპენში, 9/10-ს კი ადგილობრივი კომისიონერები ყიდულობენ ევროპიელ მექარხნეებისათვის.

სამხრეთ-აფრიკიდან მატყლი უმეტეს ნაწილად ექსპორტირების დახმარებით ლონდონის ბაზარზე გამოაქვთ და აუქციონებზე (საჯარო ვაჭრობა) ყიდვიან.

მატყლის უმთავრესი ბაზრები

ლონდონი

ლონდონი უდიდესი მსოფლიო ბაზარია მატყლისათვის. ავსტრალიის

მატყლი უმთავრესად ლონდონში იყიდება. მატყლით ვაჭრობა მოწყობილია **აუქციონებით** (საჯარო ვაჭრობა); ასეთი აუქციონები წელიწადში ექვსჯერ იმართება: თებერვალში, მარტში, მაისში, ივლისში, სექტემბერში და ნოემბერში. თითო აუქციონი ორი ან სამი კვირა გრძელდება; აუქციონის მოწყობი დიდი სავაჭრო ფირმებია, რომელთაც ავსტრალიიდან დიდძალი მატყლი შემოაქვთ. ვაჭრობას ხელმძღვანელობენ სპეციალური დალალები. ყოველ წელს დეკემბერში ექსპორტერების კომიტეტი აცხადებს თუ როდის მოხდება შემდეგი წლის აუქციონები. ყოველი აუქციონის დაწყებამდე რვა დღით ადრე გამოცხადებულია თუ რამდენ ხანს გაგრძელდება აუქციონი და რამდენი ფუთია გასაყიდი მატყლი. თუ წინა აუქციონზე ბევრი მატყლი დარჩა გაუყიდავი, მაშინ შემდეგ აუქციონზე მარტო განსაზღვრულ რაოდენობას გამოიტანენ გასაყიდად. ასეთი განსაზღვრით ცდილობენ, რომ მაზანდა არ დაეცეს. აუქციონების მსვლელობაზე დაწვრილებით ანგარიშებს იძლევიან ადგილობრივი ყოველდღიური გაზეთები, რომელნიც თავიანთ ანგარიშებს ადგენენ „ვოლფის დეპეშათა სააგენტოს“ დეპეშებზე. დეპეშებში ფასები არ არის ხოლმე აღნიშნული, რადგან ძლიერ ბევრი სხვადასხვა ხარისხის და ფასების მატყლი იყიდება, მაგრამ ყოველი აუქციონის გათავების შემდეგ უდიდესი მატყლის ფირმა **ჰუთი და კომპანია** აქვეყნებს საერთო ანგარიშს, რომელშიაც აღნიშნულია ფასები. ის ფასები, რომელიც უკანასკნელ აუქციონზე გადაწყდება,

სავალდებულოა საერთოდ მატყლის ვაჭრობისათვის ლონდონში.

მეორე დიდი ბაზარი მატყლისათვის ინგლისში ქალაქი **ლივერპულია**.— აქ უმთავრესად ინდოეთიდან შემოტანილი მატყლი იყიდება.

ანტვიკენი (ბელგიაში)

ლონდონის შემდეგ პირველი ადგილი უჭირავს ანტვიკენს. აქ უმთავრესად სამხრეთ ამერიკიდან (არგენტინა) შემოტანილი მატყლი იყიდება. აქაურ დიდ ფირმებს სამხრეთ ამერიკაში განყოფილებები აქვთ და იმათი საშუალებით შემოაქვთ მატყლი. მატყლს აქ ცალცალკე მექარხნებზედაც ყიდიან და აუქციონებითაც. აუქციონები აქაც ექვსჯერ ხდება წელიწადში და თითონ დღეს გრძელდება. საერთოდ ლონდონთან შედარებით აქ ნაკლები მატყლი იყიდება.

ბერლინი

იყო დრო როდესაც გერმანია მეცხვარეობას ძალიან მისდევდა და 1863 წ. 28 მილიონი ცხვარიც ყავდა, მაგრამ ეს რიცხვი 1907 წ. 7 $\frac{1}{2}$ მილიონზე ჩამოვიდა. ეს შემცირება უმთავრესად აიხსნება ავსტრალიის კონკურენციით, რასაც შედეგათ მატყლის გაიაფება მოჰყვა, და მეორეს მხრით გერმანიის საქარხნო წარმოების ზრდით. ბერლინის ბაზარზე უმეტესად გაურცხავი და დაბალი ხარისხის მატყლი იყიდება, რომელსაც თითონ გერმანიაში აწარმოებენ. საუკეთესო ხარისხის ავსტრალიის მატყლს კი გერმანელი მექარხნეები ლონდონში ყიდულობენ. ამნაირად ბერლინს მარტო ადგილობრივი მნიშვნელობა აქვს.

**ჩვენებური მატყლის ბაზრიდან
საზღვარგარეთის ბაზრამდე**

ჩვენი ქვეყნის მატყლი უმთავრესად რუსეთის ბაზრებზე გადის, განსაკუთრებით **როსტოვში** და **მოსკოვში**. სიმარტივისათვის მოვიყვანო ციფრებს ბ-ნ ა. ევანგულოვის მოხსენებიდან კავკასიის მეურნეთა პირველ კრებაზე 1909 წ. ქ. ტფილისში. ამ მოხსენებიდან სჩანს, რომ 1898—1098 წლამდე ამიერ-კავკასიის რკინის გზებზე გაუზავენიათ სულ 2,736,041 ფუთი მატყლი, აქედან 536,700 ფუთი ახვა რკინის გზებზე. ბათუმის სადგურიდან გაგზავნილია ამ 10 წლის განმავლობაში 24337, **მიღებულია** ამავე სადგურზე 1892 წელს 273000 ფუთი, 1893 წ. 310,000 ფუთი. აქედან ერთი ნაწილი საზღვარგარეთ არის გატანილი.

საზღვარ-გარედ ჩვენი მატყლი იყიდება საფრანგეთში, გერმანიაში და ონდონში, იგი ღირსებით ძლიერ დაბლა სდგას შედარებით ავსტრალიის მატყლთან, რადგან ცხვრის მოშენება და მატყლის წარმოება ჩვენში პირველ ყოფილ მდგომარეობაშია. ამიტომ ფასებიც ძლიერ დაბლა სდგას. ამ ქამარ ლონდონში ჩვენ მატყლში გირვანქაში 16 კაპ. იძლევიან რასაკვირველია, ეს დაბალი ხარისხის გაურეცხავი მატყლია. ჩვენი მატყლი უმეტესად გაურეცხავი შემოდის. ზოგიერთ ადგილებში ჩვენში ცხვარს გააბანებენ ხოლმე მაგრამ ეს სრულიადაც არაფერს უმატებს, რადგან არც ჭუჭყს აცლის და მატყლსაც ამძიმებს. სპეციალური მატყლის სარეცხავი მანქანები კი ჩვენში არ იპოვება. ესეთ პირობებში ჩვენი მატყლი

საზღვარგარეთის ბაზრებზე მეტოქეობას ვერ გაუძლებს.

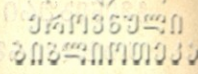
მიუხედავად ამისა ჩვენი მატყლის გამოზიდვა მაინც შეიძლება საზღვარგარეთის ბაზრებზე, მხოლოდ ამას ან მსხვილმა მწარმოებელმა უნდა მიჰყოს ხელი ან არა და კოოპერატიულმა საზოგადოებამ. სამწუხაროდ ამიერ კავკასიის მეცხვარეთა საზოგადოებამ ვერ იბოგინა, ხოლო ცხოვრებაკი მოითხოვს მზავსი ორგანიზაციის დაარსებას და იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ მომავალი მეცხვარეთა კრება ამ მოთხოვნილებას დააკმაყოფილებს.

სანამ ეს ორგანიზაცია დაარსდებოდეს საჭიროა კერძო მწარმოებლებმა, ვისაც რამოდენიმე ათასი ფუთი მატყლი შემოდის წლიურად, გამოგზავნონ ნიმუშები „**მოსავლის**“ რეოაქციაში. ნიმუში ყოველი ცალკე ხარისხის მატყლის უნდა 5 გირვანქა, იყოს აღნიშნული, თუ რა ჯიშის ცხვრისაა და **შემოდგომის** არის თუ **გაზაფხულისა**. ამას გარდა უნდა დაინიშნოს ფასები 1 ფუთზე ბათომში ჩატანით, ნიმუშებთან ერთად მწარმოებელმა უნდა აცნობოს რედაქციას თუ რამდენი ფუთის დამზადება შეუძლიან და რამდენი ხნის ვადაში.

მატყლი ერთნაირი ღირსებისა უნდა იყოს და არც ძალიან ჭუჭყიანი. საჭიროა ჩვენმა მწარმოებლებმა ყურადღება მიაქციონ ამ საქმეს, რადგან ხანდახან აქ უფრო უკეთეს ფასს იღებენ მატყლში ვიდრე რუსეთში.

„მოსავალი“-ს წარმომადგენელი
ლონდონი,

11/24 მარამოზისთვე 1911 წ.

საეურადღებო ცნობები

დამწვარის წამალი. — დამწვარ ხორცზე გლიცერინი უნდა წაისვას, შემდეგ დასველოთ გლიცერინში ტილო და შემოდეთ. პირველად ცოტათი დაგვევებათ, მაგრამ ამას არ უნდა შეუშინდეთ, რადგან ტკივილი მალე გაივლის. გლიცერინი დაამებს დამწვარ ხორცს და ანთებისას აქრობს.

დამწვარისათვის უებარია აგრედვე წმინდათ დაფქული სოდა, რომელიც ზემოდან უნდა მოაყარათ, ან სოდანი წყალში დასველებული ტილო დაიდოთ. წყალში რაც მეტი სოდა იქნება გახსნილი, იმდენად უკეთესია.

მუწუკის გამოსარწყავი წამალი. — როგორც მოგეხსენებათ, ვიდრე მუწუკი გამოირწყვება საგრძობელი ტევვა-ტკივილი იცის. ამის წინააღმდეგ სულ უბრალო და იაფი საშუალებაა. აიღეთ წითელი თიხა და ფაფის ნზგავსად განსენით მაგარ ძმარში. შემდეგ თითის სისქეზე წაუსვით ფალასის ნაჭერს და შემოდეთ მუწუკს. წამალი ხშირად გამოცვალეთ. თუ უბეჯითებთ მუწუკი ძალიან მალე გამოირწყვება.

კოლხის ნაკბენის წამლობა. — აიღეთ საკმელი მარილი, გახსენით წყალში და შემდეგ ამ მლაშე წყლით დაიზილეთ ნაკბენი ადგილები. ჭავილსა და სიწითლეს სწრაფად გააქრობს.

ფუტკარის ან კელას ნაკბენის წამლობა. — როცა ფუტკარმა ან კრაზანამ გიკბინოთ ასე მოიქცით: გამოწურეთ ნიორი ან ხახვი და წვენით დაიზილეთ ნაკბენი ალაგი. თუ დროზე იხმართ ამ წამალს ტკივილიც მალე გაივლის და აღარც დაგისივდებათ. საჭირო არ არის ხორცში ჩაბრუნებოთ ისრის გამოღება, რადგან ხსენებული წამლის წყალობით, იმას არავითარი ვნების მოტანა არ შეუძლიან.

მეჭექის წამლობა. — უნდა აიღოთ ერთგვარი ბალახი, რომელსაც ქართულად ურცხ უწოდებენ (Богородичная трава, — Thymis serpyllum). და ასე მოამზადეთ წამალი: ჩაყარეთ ბალახი ქილაში დაასხით ზედ წყალი და შედგით ცოტათი განელეხულ ფურცელში ან თანეში. მეორე დღეს წამალი მზად იქნება. განელეხულ ბალახის წვეს წაისვამთ მეჭექზე, დაადით სანამ წვენი თავისთავად შეშრება. თუ წამალი 10—14 დღე ზედიზედ უბეჯითეთ ასე, მეჭექი უსათუოდ გაქრება. თუ მეჭექი დიდია, მაშინ წამლობაც ხანგრძლივი დასჭირდება.

არის კიდევ სულ ადგილი საშუალება, სახელობრ მკვანე ვაშლის წვენი. ხშირად უფრო ანტონოვის ვაშლს ხმარობენ. გასჭერით მკვანე ვაშლი და დღეში სამჯერ წაისვით მეჭექზე, 10—12 დღეში მეჭექი გაქრება.

შეტდომის გასწორება

„მოსავლის“ № 17, გვ. 7. სწერია: „მისი (სიმინდის) სამრავლი ორგანოები—სამტვრე და სანაყოფე ერთ ძირზე არ არიან მოთავსებულნი, ნაყოფის ჩასახვა ხდება მხოლოდ მაშინ, როცა ქარით ან მწერით, ან სხვა რამ საშუალებით მტვერი ყვავილისა სამტვრედან გადიტანება იმ ძირზე, სადაც სანაყოფე ორგანოა და დაედინება ამ უკანასკნელს“.

უნდა იყოს: მისი სამრავლი ორგანოები—სამტვრე და სანაყოფე ერთ ძირზე არიან მოთავსებულნი, ხოლო ნაყოფის ჩასახვა ხდება მაშინ, როცა ქარით ან მწერით, ან სხვა რამ საშუალებით მტვერი ყვავილისა სამტვრედან გადიტანება სხვა ძირის სანაყოფეზე და დაედინება იმ უკანასკნელს.

მოსავლის რედაქციაში იყიდება შემდეგი ქართული წიგნები:

- გ. ი. რცხილაძე კრებული არითმეტიკული ამოცანებისა (მეორე ნაწილი) 50 კ.
- იმისივე (თარგმანი) ქიმიკა პრ. როსკოსი (მეორე გამოცემა) 30 კ.
- იმისივე საზოგადოებრივი ცხოვრების წარსულიდან და შვეიცარიის ძირითადი კანონები 25 კ.
- იმისივე „ბამბის თესლის მოყვანა“ (თარგმანი) 5 კ.